

قرآن، کلید درهای بسته‌امت

سید احمد زرهانی

در عصر ما، استعمار در جهان اسلام رخنه کرده است و مسلمانان دستخوش جنگ، فقر، ناامنی و برادرکشی شده‌اند. هر روز بر حجم خصومتها و تهاجمها افزوده می‌شود و بی‌رحمی و خشونت به جای برادری و همدلی می‌نشیند. حتی مسلمانان در «حرم امن الهی» هم، دچار ناامنی می‌شوند و مظلومانه و دلخراش جان می‌سپارند. روزی نیست که اخبار انفجار و بمبارانهای مهیب و ویرانگر، دل مردم را به درد نیاورد. در حالی که اسرائیل غاصب در سایه سرنیزه، توپ و تانک، با خاطر آسوده، به تصرف سرزمینها و سرکوب مسلمانان ادامه می‌دهد، مسلمانان از همدیگر «عذاب الیم» می‌کشند و به بهانه‌های مختلف، محیط کار و زندگی را تیره و تار می‌کنند. نه تکفیریه‌های تندرو به حرف عالمان «ناصرح» و «منصف» گوش می‌دهند و نه از حکومت‌های «فشل» منطقه حساب می‌برند. منکراتی چون کشتار، نسل‌کشی، غارت و تخریب، متأسفانه رنگ معروف گرفته‌اند و افراد تندخو و مسلح، بی‌محابا به همه جا می‌تازند و آهنگ شوم

تفرقه و تکفیر می‌نوازند. بمبارانهای خشونت‌بار از مراکز نظامی، به بازارها، بیمارستانها و مجالس عزا و عروسی تسری پیدا کرده است و هر روز دهها زن و کودک و افراد بی‌گناه و غیرنظامی، در خاک و خون غوطه‌ور می‌شوند. سازمان همکاریهای اسلامی، ظرفیت و قدرت مداخله و مصالحه ندارد و سران کشورهای اسلامی و عالمان برجسته هم از سازوکار و برنامه‌ای، برای مهار بحرانها و ترویج فرهنگ مدارا و برادری برخوردار نیستند. در اثر همین هرج و مرج، صدها هزار مسلمان در اردوگاههای آوارگان، با فقر، بیماری و مرگ تدریجی دست و پنجه نرم می‌کنند و عده زیادی هم از فضای پرماجرایی دارالاسلام، به ناچار دل‌کنده، و با تحمل مشقتها و دلهره‌ها، روانه اروپا شده‌اند و با تحقیر، فلاکت و سرکوب روزگار می‌گذرانند.

بخش عظیمی از نفت و گاز منطقه، با «ثمن بخش» به این و آن فروخته می‌شود و بخش مهمی از درآمد آن، صرف خرید جنگ‌افزار از غرب و شرق می‌گردد و

برخی از دولتمردان جهان اسلام، به جای پرداختن به آبادانی، سازندگی، توسعه، تعلیم و تربیت، بهداشت و رفاه مسلمانان، علیه همسایگان نقشه می‌کشند و با تکیه بر اندیشه تنازع برای بقا، به حذف رقبا می‌پردازند و در این مزرعه آفت‌زده، تخم طوفان می‌کارند و خداوند چه نیکو فرموده است: «ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ»^۱.

راستی برای برون‌رفت از این بحرانها، کج رویها و ناراستیها چه باید کرد و با کدام کلید می‌توان درهای بسته امت اسلامی را گشود؟ در پاسخ بی‌درنگ باید گفت: کلید در سعادتمندانه و قرآن و سنت پیامبر اسلام (ص) است. تا امت مسلمان به سرچشمه حیات طیبه خود، برنگردد و به «تقلین» روی نیاورد، هیچ دری به روی او باز نمی‌شود و به گفته امام دارالهمجرحه یعنی مالک بن انس: «سرانجام این امت، با همان چیزی راست شود که انجامش راست شد و انجام آن نیز، تنها با کتاب خداوند متعال و سنت پیامبر گرامی‌اش (ص) راست گردید»^۲. برخی از آموزه‌های دینی و آیات قرآن مجید که درگاه خروج از بحران و تفرقه، و آستانه ورود به هم‌گرایی، اتحاد و برادری قلمداد می‌شوند و راه رستگاری را به روشنی نشان می‌دهند، از این قرارند:

۱) اعتصام بحبل الله

قرآن مجید می‌فرماید: «وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا»^۳. عمل به آموزه‌های این آیه شریفه، موجب هم‌گرایی و دستیابی به افق سلم، صلح و برادری، و غفلت از آن، هلاکت‌بار و خطرآفرین است. قرآن مجید با حکمت می‌فرماید: «وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ»^۴. عبور از وحدت و ورود به تفرقه، از

مصادیق بارز مهلکه است.

۲) دیدار و گفتگو

مقام معظم رهبری و همه مصلحان دینی اعم از شیعه و سنی، مدافع گفتگو می‌باشند. قرآن مجید می‌فرماید: «ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ»^۵ و همچنین حکیمانه ندا می‌دهد: «فَبَشِّرْ عِبَادِ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ»^۶. در مکتبی که فراخواندنش به سوی راه پروردگار، آمیخته با «حکمت»، «موعظه حسنه» و «جدال احسن» است و در فضای عقلانی آن، بندگان باید سخنان را بشنوند و برترین آنها را برگزینند، جایی برای خصومت، آشوب و برادرکشی وجود ندارد و نادیده‌انگاشتن این تعالیم روشن، نشانگر «انحراف» و «اعوجاج» است. اسلام مدافع «نیکوکاری و پاسخ‌دیی را به نیکی دادن» است و قرآن حکیمانه می‌فرماید: «ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ السَّيِّئَةِ»^۷.

وقتی اسوه مسلمانان پیامبر اسلام (ص) است که خداوند در حق او می‌فرماید: «وَأِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ»^۸ و همان فرستاده خدا، فلسفه نبوت خود را اتمام و اکمال مکارم اخلاق اعلام می‌دارد، چرا برخی از مسلمانان موازین شرعی و فضایل اخلاقی را نادیده می‌گیرند و جان، مال و سرزمین مسلمانان را نابود می‌کنند؟ آیا آنان در قرآن مجید نخوانده‌اند: «وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ»^۹. امروز به جای گفتگوهای رودررو و سازنده، برخی از مسلمانان از راه دور به «تقیب» و «تحقیر» همدیگر از طریق ماهواره‌ها و رسانه‌های مجازی می‌پردازند و با تمسک به «أنا خیر منه» نسبت‌های ناروا به هم می‌دهند. این روش کجا با مسلمانی سازگار است؟ وقتی در آیین اسلام، آمده

۵. نحل، ۱۲۵.

۶. زمر، ۱۷ و ۱۸.

۷. مؤمنون، ۹۶.

۸. قلم، ۴.

۹. الرحمن، ۹.

۱. روم، ۴۱.

۲. منشور اتحادیه جهانی علمای مسلمان، به نقل از: المعجم الکبیر، طبرانی؛ المستدرک علی الصحیحین، حاکم نیشابوری.

۳. آل عمران، ۱۰۳.

۴. بقره، ۱۹۵.

است: «اگر کسی برادر مسلمان خود را تحقیر کند، در

شمار اشرار است»^{۱۰} چرا باید این همه درشت‌گویی و اهانت علیه پیروان مذاهب اسلامی، در فضای مجازی مبادله شود؟ آیا وقت آن نرسیده است که عقلای امت اسلامی چاره‌ای بیاندیشند و جلوی این همه تجاوز را بگیرند و مرهمی بر این زخمها بگذارند؟ بی‌تردید زمان اصلاح امت محمدی(ص)، فرا رسیده است.

۳) تعاون و همکاری متقابل

خداوند می‌فرماید: «تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ»^{۱۱} براساس این آیه شریفه، قرآن مجید دو میدان مجاز و غیرمجاز در تعاون را به نیکی نشان می‌دهد. «میدان نیکوکاری و تقوا» که بهترین قلمرو مسلمانان برای هم‌گرایی، دادوستد و تعاون است و «میدان گناه و دشمنی» که منطقه ممنوعه و خطر خیز در عرصه همکاریهای معصیت آلود است. متأسفانه امروزه در جهان اسلام، در برخی از مناطق، جای این دو میدان عوض شده است و از منکر به جای معروف استقبال می‌شود. مهم‌ترین نماد تعاون، سازمان کنفرانس اسلامی است که پرچم همکاری مسلمانان را بر دوش می‌کشد و اگرچه مفید است، ولی کفایت نمی‌کند و از قدرت و نفوذ اقتصادی، سیاسی و فرهنگی چندانی برخوردار نیست و در مقایسه با اتحادیه اروپا، کارایی قابل ذکر ندارد. آیا زمان آن نرسیده است که سران کشورهای اسلامی باهم به تبادل نظر بپردازند و نهاد توانمندی برای حل و فصل مشکلات جهان اسلام با اختیارات کافی و قدرت بازدارنده به وجود آورند؟ هم‌گرایی برخی از کشورهای منطقه با سیاستهای آمریکا و اسرائیل، مانع از پیدایش چنین ساختاری است و باید متفکران اسلامی چاره‌ای بیاندیشند. به هر حال این شب رخوت و سستی، به بامداد بیداری و نشاط می‌انجامد و خورشید وحدت اسلامی از افق

اراده اهالی قبله طلوع می‌کند.

۴) احیای اخوت اسلامی

قرآن مجید با صراحت می‌فرماید: «أَنَّهَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوِيكُمْ»^{۱۲} اقتضای عمل به این سخن حکمت‌آمیز، حل و فصل اختلافات در پرتو برادری است، ولی در عصر ما، استعمار نو در کنار جنگ نرمی که علیه مسلمانان راه انداخته است، وظیفه جنگ سخت را بر عهده دولتهای سرکش و گروههای تندرو گذاشته است و به آتش «ارهاب» در منطقه دامن می‌زند و دوست دارد و مرموزانه تلاش می‌کند، تا دو کشور ایران و عربستان را درگیر جنگ کند و نفت و گاز منطقه را به یغما برد و از این رهگذر، امنیت اسرائیل را تضمین کند. هرچند رهبری انقلاب اسلامی، هوشمندانه تحولات جاری را رصد می‌کند و به موقع هشدار می‌دهد، اما رفتارهای تحریک‌آمیز قدرتهای نفتی منطقه، استمرار دارد و به‌رغم پوسیدگی ساختاری و مشکلات داخلی، رسماً شاخ و شانه می‌کشند و بر آتش تفرقه می‌دمند. «اصلاح ذات‌بین» و ایجاد یک نظام داوری «مرضی‌الطرفین» و «نافذ الکلام» در جهان اسلام، اجتناب‌ناپذیر است. اگر آتش جنگهای سفارشی و نیابتی استعمار نو، شعله‌ورتر شود، ناامنی از منطقه فراتر می‌رود و دامن آتش افروزان را می‌گیرد. آیا وقت آن نرسیده است که عقلای جهان اسلام به خود آیند و دری به سوی هم‌گرایی، گفتگو، تعاون و برادری بگشایند؟

۱۰. منشور اتحادیه جهانی علمای مسلمان، به نقل از: صحیح مسلم.

۱۱. مانند، ۲.

۱۲. حجرات، ۱۰.